

О. А. Воронцова

Звіринецькі печери

ЗВІРИНЕЦЬКІ ПЕЧЕРИ – археологічна пам'ятка. Знаходяться у Києві в р-ні місцевості, відомої під істор. назвою Звіринець (нині тер. Нац. ботан. саду НАНУ). Печери викопані у пагорбі на Пн. Зх. від Видубиц. монастиря на глиб. 13–14 м. Довжина дослідженої ділянки – бл. 150 м. Являють собою закільцьований комплекс, що складається з 5-ти галерей, у стінах яких викопані перпендикулярно до коридора поховал. ніші й келії, а також підземна церква. Печер. цвинтар належав Звіринец. монастирю (діяв у 12–17 ст.). Найдавнішу частину печер. некрополя становлять дві підземні вулиці, кожна з яких мала окремий вхід (згодом об'єднані підзем. вулицею, на якій поховання відсутні). Третя вулиця з пізнішими похованнями, де простежуються традиції РКЦ, викопана у 16–17 ст. незалежно від двох попередніх. Вона мала окремий вхід і, ймовірно, згодом була з'єднана побл. входу з однією із давніх вулиць. Четверта вулиця прокопана на поч. 20 ст. з метою закільцьовування печер. лабіринту для зручності відвідування прочанами. Відкриті 3. п. випадково 1888 у зв'язку зі зсувом гори. Виявлені знахідки (шкіряне взуття, плетені зі шкіряних пасків хрести, пояси з тисненими малюнками) зберігалися в музеї Церк.-археол. товариства при Київ. духов. академії. Вдруге відкриті 1911 під час чергового зсуву землі, 1912 з ініціативи й коштом князя В. Жевахова (див. [Іоасаф](#)) розпочато археол. дослідж. під керівництвом О. Ертеля, в ході яких розчищено підземні галереї, визначено їхні параметри, зроблено обміри всіх печер. споруд, сфотографовано відкриті на стінах давні написи, знайдено шкіряні вироби, подібні до поперед., залишки кераміки, кипарисову єпископ. панагію та метал. ікону із зображенням Богоматері з немовлям. 1913 організов. Звіринец. скит (існував до 1930-х рр.), на пожертви прочан зведено будівлю, де зберігалися всі археол. знахідки (закрита 1934), і церкву Різдва Пресвятої Богородиці та св. Іоасафа Чудотворця Білгородського (зруйнована у 1930-х рр.). Знайдену ікону Богоматері з немовлям постановою Синоду названо Звіринецькою. 1915 найнебезпечніші ділянки печер укріпили цеглою, однак закінчити розкопки і буд. роботи внаслідок відсутності коштів не вдалося. 1912–34 печери функціонували як місце реліг. паломництва і як екскурс. об'єкт, надалі поступово занепадали. 1988 їх передано Музею історії Києва для музеєфікації. У ході археол. дослідж. під керівництвом О. Воронцової у 1990-х рр. виявлені залишки шкіряних виробів, кераміки, цегли (плінфа і литовка), метал. вироби, монети кін. 19 – поч. 20 ст. На стінах підзем. лабіринту зафіксовано фрагменти написів і зображення хрестів (загалом 10

написів і 6 зображень). [С. Висоцький](#) датував найраніші з них 1-ю пол. 13 ст. У З. п. поховані ігумен Звіринец. скиту в 1914–17 о. Валентин, а також [І. Каманін](#), який досліджував З. п.

Фотоілюстрації

Бібліографічний опис:

Звіринецькі печери / О. А. Воронцова // Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. – К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2010. – Режим доступу:

<https://esu.com.ua/article-16653>

2001-2024 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України ([докладніше](#)).